

Storstadsöverenskommelse för cirkulärt byggande 2030

Slutpresentation av förstudie genomförd 2020

Nina Wolf och Martin Klövmark, Cirkulära Göteborg



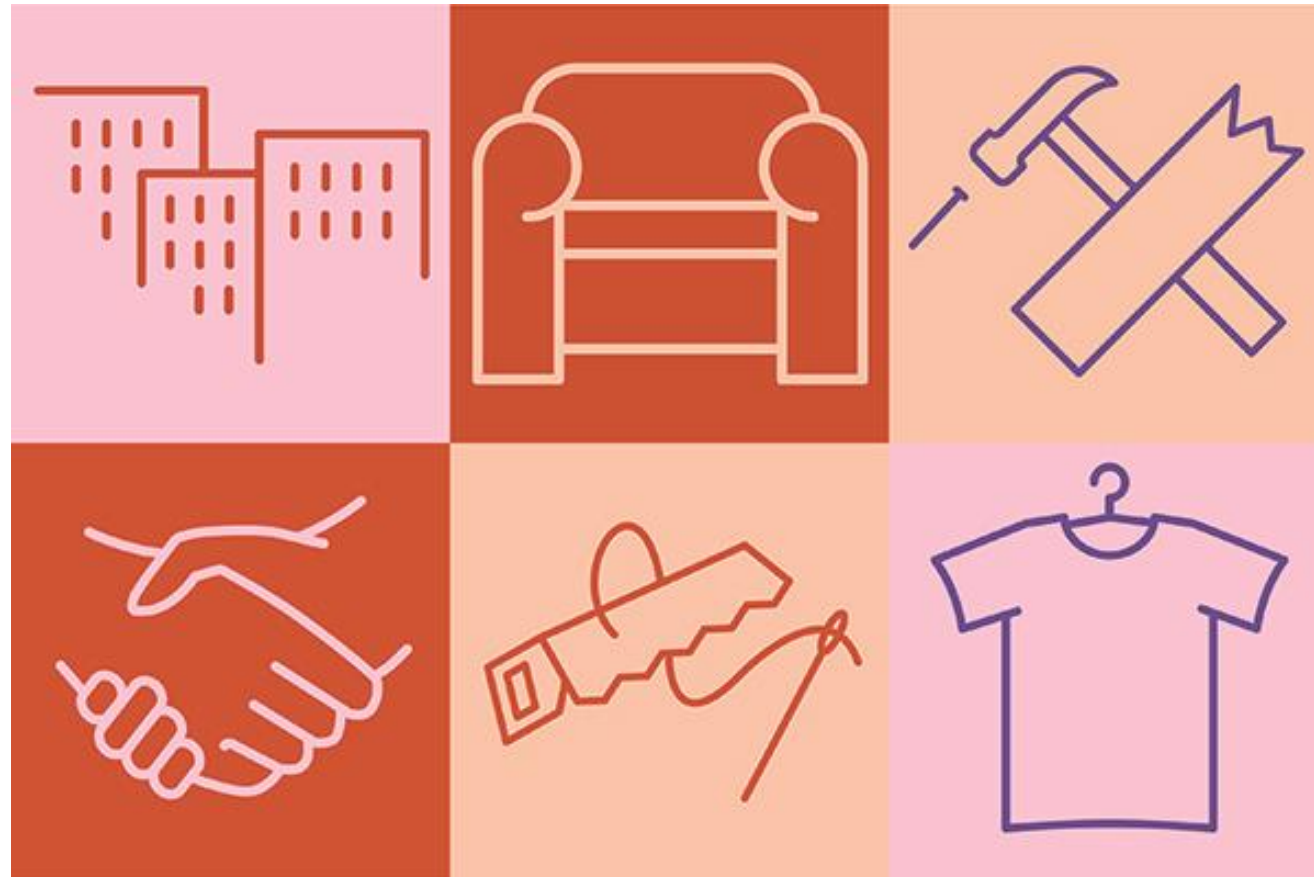
www.goteborg.se/cirkularagoteborg

Program 26 februari

- 9.00 Välkomna! Vilka är här och vad händer denna förmiddag? Om förstudien.
- 9.10 Bakgrund: Vad är problemet? Vadå och varför cirkulärt byggande?
- 9.30 Resultat och slutsatser: Vadå och varför en storstadsöverenskommelse? Potential, incitament och förutsättningar.
- 10.00 Bensträckare
- 10.10 Resultat, slutsatser och rekommendationer nästa steg
- 10.30 Avslutning

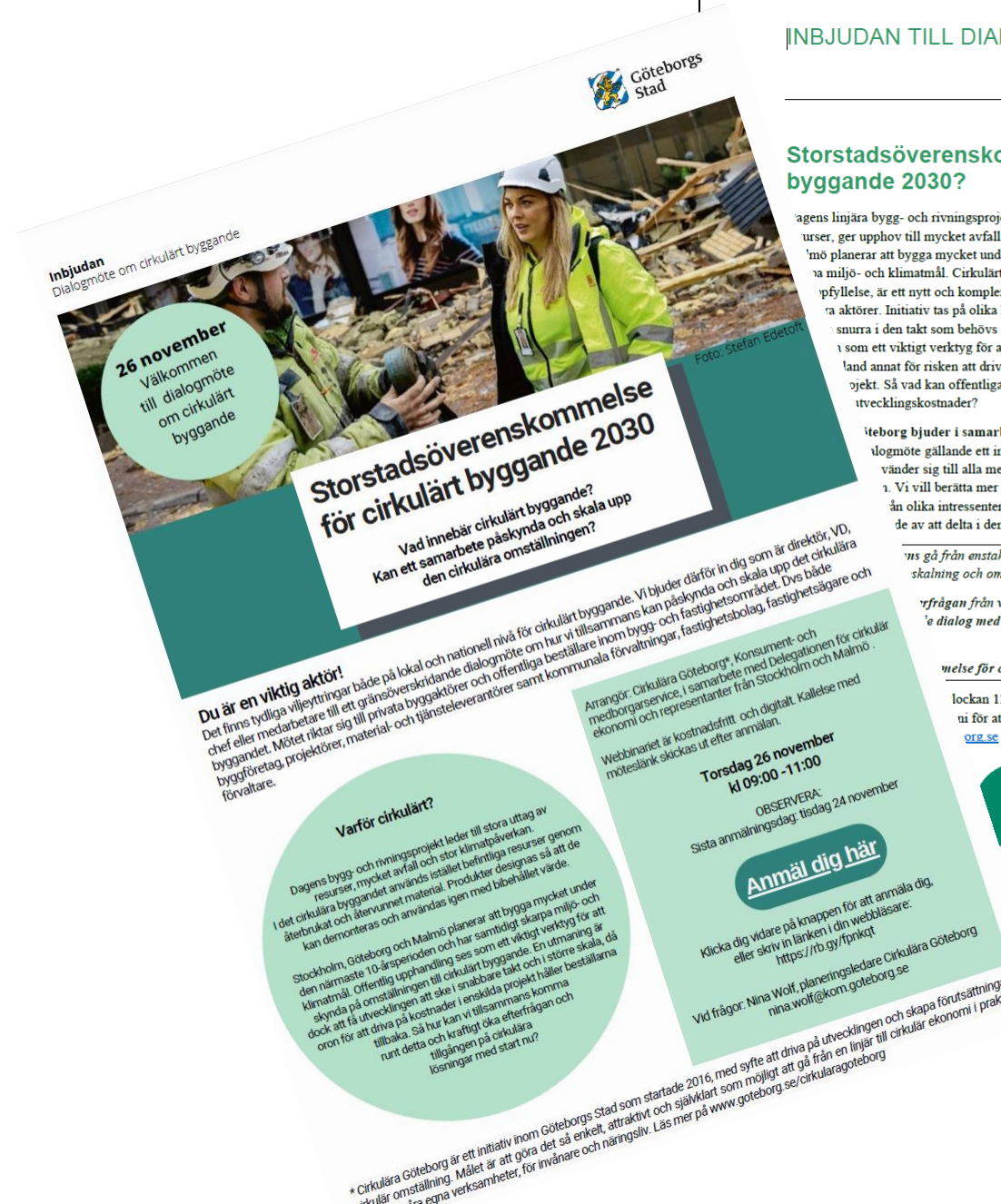


Cirkulära Göteborg



Om förstudien

- Hösten 2020
- Ca 200 personer
- Kunskapsunderlag för beslut och fortsatt arbete
- Potential, incitament och förutsättningar
- Dialogmöten, intervjuer omvärldsbevakning



Inbjudan
Dialogmöte om cirkulärt byggande

26 november
Välkommen till dialogmöte om cirkulärt byggande

Storstadsöverenskommelse för cirkulärt byggande 2030

Vad innebär cirkulärt byggande?
Kan ett samarbete påskynda och skala upp den cirkulära omställningen?

Du är en viktig aktör!
Det finns tydliga viljeyttringar både på lokal och nationell nivå för cirkulärt byggande. Vi bjuder därför in dig som är direktör, VD, chef eller medarbetare till ett gränsoverskridande dialogmöte om hur vi tillsammans kan påskynda och skala upp det cirkulära byggandet. Mötet riktar sig till privata byggtaktörer och offentliga beställare inom bygg- och fastighetsområdet. Dvs både byggföretag, projektörer, material- och tjänsteleverantörer samt kommunala förvaltningar, fastighetsbolag, fastighetsägare och förvaltare.

Varför cirkulärt?
Dagens bygg- och rivningsprojekt leder till stora uttag av resurser, mycket avfall och stor klimatpåverkan. I det cirkulära byggandet används istället befintliga resurser genom återbruk och återunnet material. Produkter designas så att de kan demonteras och användas igen med bibehållet värde. Stockholm, Göteborg och Malmö planerar att bygga mycket under den närmaste 10-årsperioden och har samtidigt skarpa miljö- och klimatmål. Offentlig upphandling ses som ett viktigt verktyg för att påskynda omställningen till cirkulärt byggande. En utmaning är dock att få utvecklingen att ske i snabbare takt och i större skala, då oron för att driva på kostnader i enskilda projekt håller beställarna tillbaka. Så hur kan vi tillsammans komma runt detta och kraftigt öka efterfrågan och tillgången på cirkulära lösningar med start nu?

Arrangör: Cirkulära Göteborg*, Konsument- och medborgarservice, i samarbete med Delegationen för cirkulär ekonomi och representanter från Stockholm och Malmö.
Webbinariet är kostnadsfritt och digitalt. Kallelse med möteslänk skickas ut efter anmälan.

Torsdag 26 november
kl 09:00 -11:00

OBSERVERA:
Sista anmälningssdag: tisdag 24 november

Anmäl dig här

Klicka dig vidare på knappen för att anmäla dig, eller skriv in länken i din webbläsare:
<https://rb.gy/fpnkqt>

Vid frågor: Nina Wolf, planeringsledare Cirkulära Göteborg
nina.wolf@kom.goteborg.se

*Cirkulära Göteborg är ett initiativ inom Göteborgs Stad som startade 2016, med syfte att driva på utvecklingen och skapa förutsättningar för cirkulär omställning. Målet är att göra det så enkelt, attraktivt och självklart som möjligt att gå från en linjär till cirkulär ekonomi i praktiken - med egna verksamheter, för invånare och näringsliv. Läs mer på www.goteborg.se/cirkularagoteborg

INBJUDAN TILL DIALOGMÖTE

Storstadsöverenskommelse för cirkulärt byggande 2030?

agens linjära bygg- och rivningsprojekt leder till stora uttag av jungfruliga och ändliga resurser, ger upphov till mycket avfall och stor klimatpåverkan. Stockholm, Göteborg och Malmö planerar att bygga mycket under den närmaste 10-årsperioden och har samtidigt miljö- och klimatmål. Cirkulärt byggande, som har stor potential att bidra till påfyllelse, är ett nytt och komplext område som kräver utveckling och förändring av aktörer. Initiativ tas på olika håll, men en utmaning är att få omställningshjulet snurra i den takt som behövs för att nå målen. Här har offentlig upphandling som ett viktigt verktyg för att påskynda på utvecklingen. Beställarna hålls dock land annat för risken att driva på kostnader och att inte få in några anbud i projekt. Så vad kan offentliga beställare erbjuda istället, om de inte kan stå för utvecklingskostnader?

Göteborg bjuder i samarbete med Delegationen för cirkulär ekonomi i dialogmöte gällande ett initiativ som ska titta närmare på nedanstående vänder sig till alla med intresse av att utveckla och ställa om bygg- och rivningssektorn. Vi vill berätta mer om initiativet, som ännu är i sin linda, och ta emot alla olika intressenter, till det fortsatta arbetet. Vi hoppas också att flera ska delta i den fortsatta arbetsprocessen under hösten 2020.

ns gå från enstaka, kostnadsdrivande spetsprojekt till skalning och omställning?

frågan från våra storstäder, garanterad volym över tid och en dialog med branschen kunna få igång det önskade

omställning för cirkulärt byggande 2030 en del av lösningen?

locken 13-15. Mötet kommer att hållas digitalt via Teams. Vi för att få en länk till mötet. Om du har några frågor, info@kom.goteborg.se



Göteborgs Stad som startades år 2016, med syfte att driva på och vilning. Arbetet sker i nära samarbete med flera olika finansierade projektet Upphandlingskrav för mer information, se www.goteborg.se/cirkularagoteborg

En utvecklingsprocess i 3 steg

- **Steg 1**, som beskrivs i denna presentation, innebär ett förankringsarbete och kunskapsinsamling, för att ta reda på incitament, potential och förutsättningar för en storstadsöverenskommelse. Arbetet pågick under hösten 2020.
- **Steg 2** föreslås vara ett utvecklingsprojekt inför genomförande, inklusive pilottester i verkliga och/eller fiktiva case.
- **Steg 3** innebär driftsättning av överenskommelsen med kontinuerlig utvärdering och anpassning fram till 2030. Eventuellt behövs en mjuk övergång mellan steg 2 och 3, där även första delen av steg 3 blir en del av utvecklingsprojektet.



BAKGRUND

Vad är problemet?



8,6% cirkulär

Vad är problemet med bygg- och anläggningsbranschen?

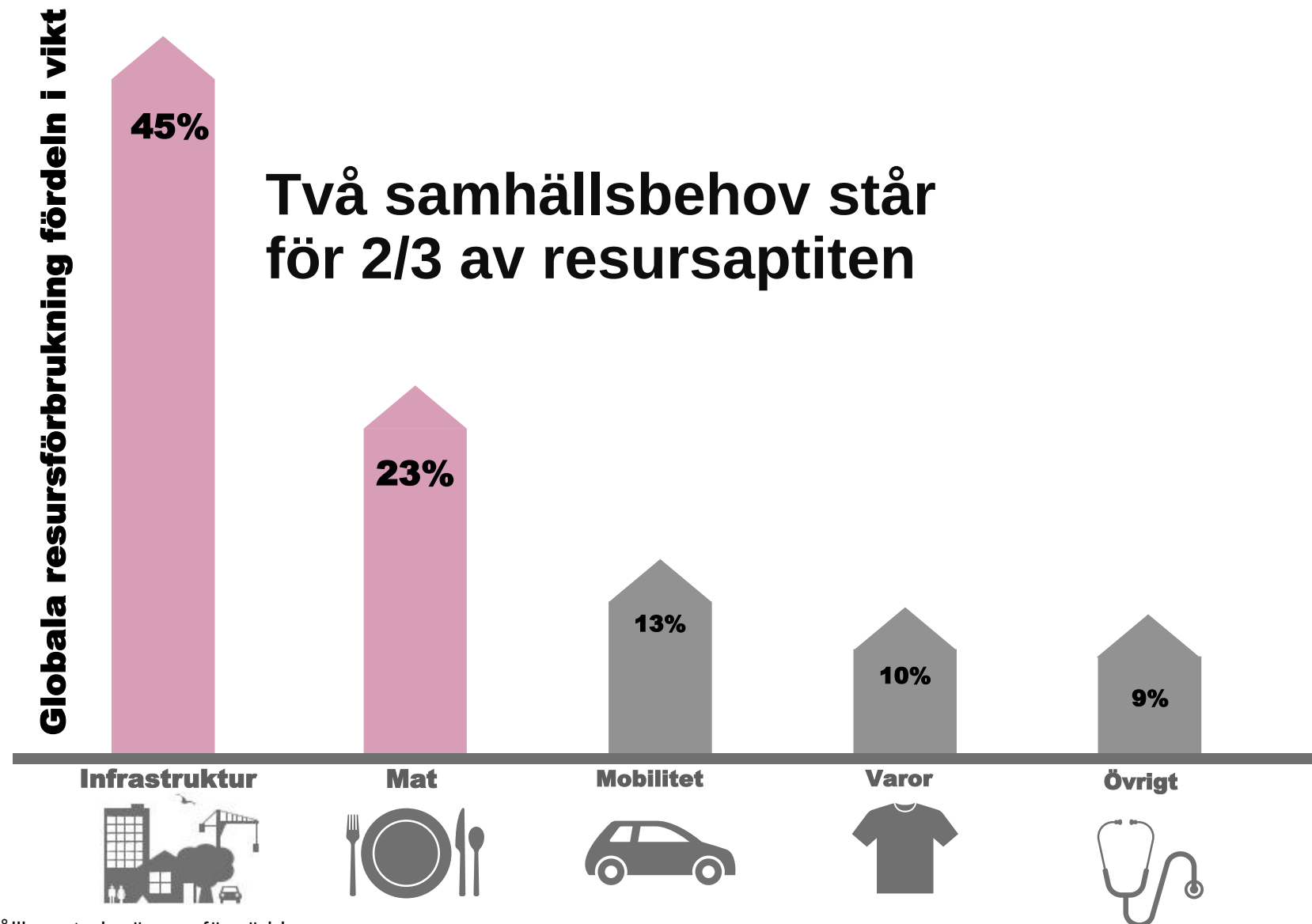
Avfall

Klimatpåverkan

Hög
resursaptit

20% av klimatpåverkan
1/3 av avfallet
Samhällsbehovet med
störst resurs-fotavtryck

Vad är problemet?



Vad är problemet?

Avfall

Klimatpåverkan

**Hög
resursaptit**

Mycket ska
byggas

Materialkostnad
låg, arbetskraft dyr

Nytt är
standard

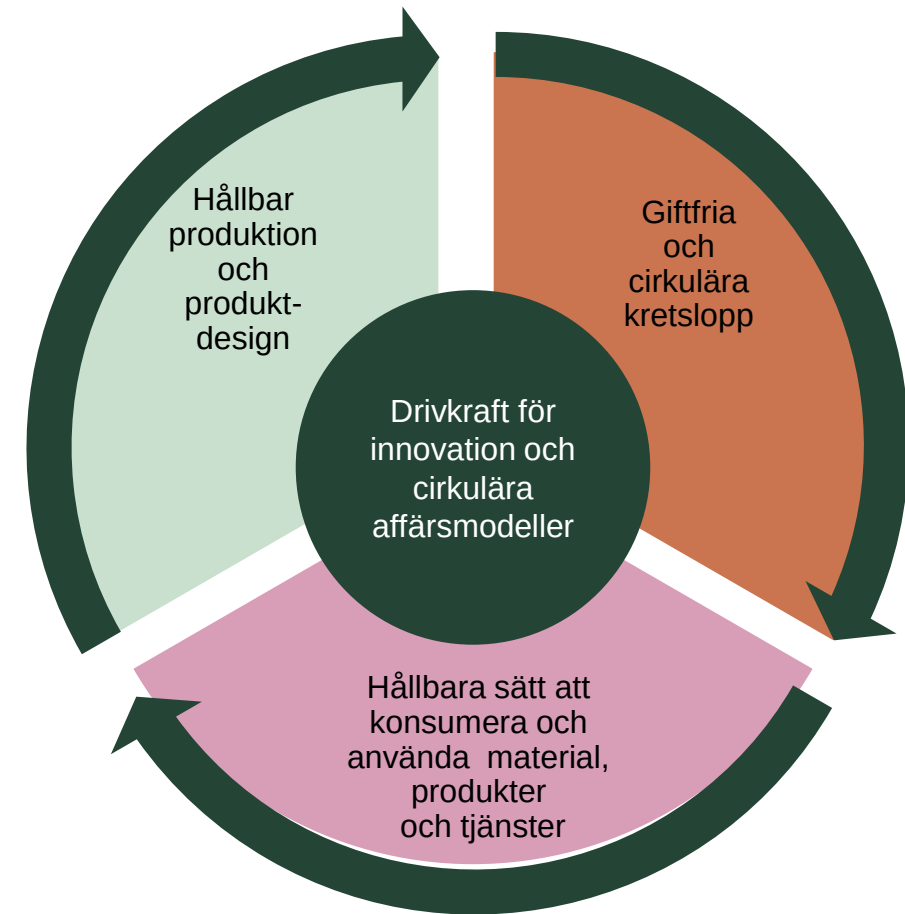
Låg toleransnivå för
innovation i det
offentliga

Fungerande
återbruksmarknad
saknas

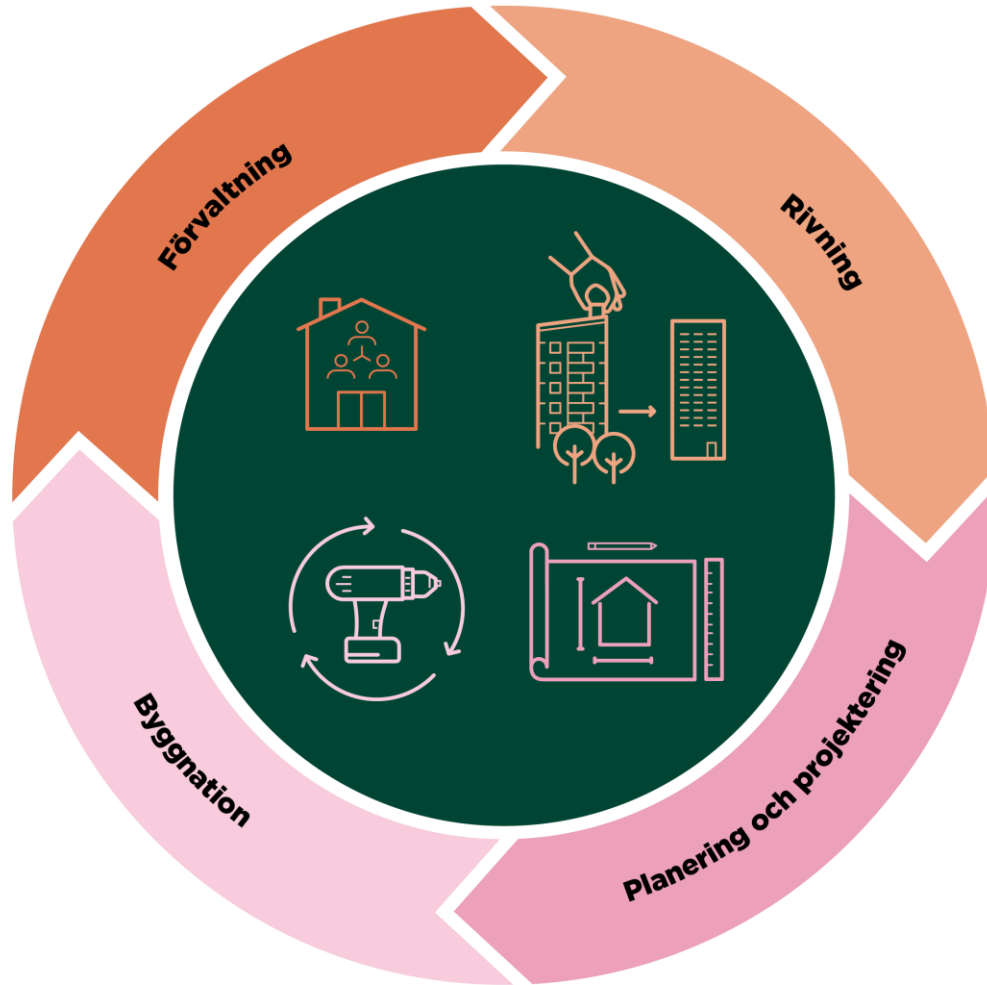
Samordning
av cirkulära
krav saknas

Erfarenhetsutbyte
bristfälligt

Nationell strategi för cirkulär ekonomi

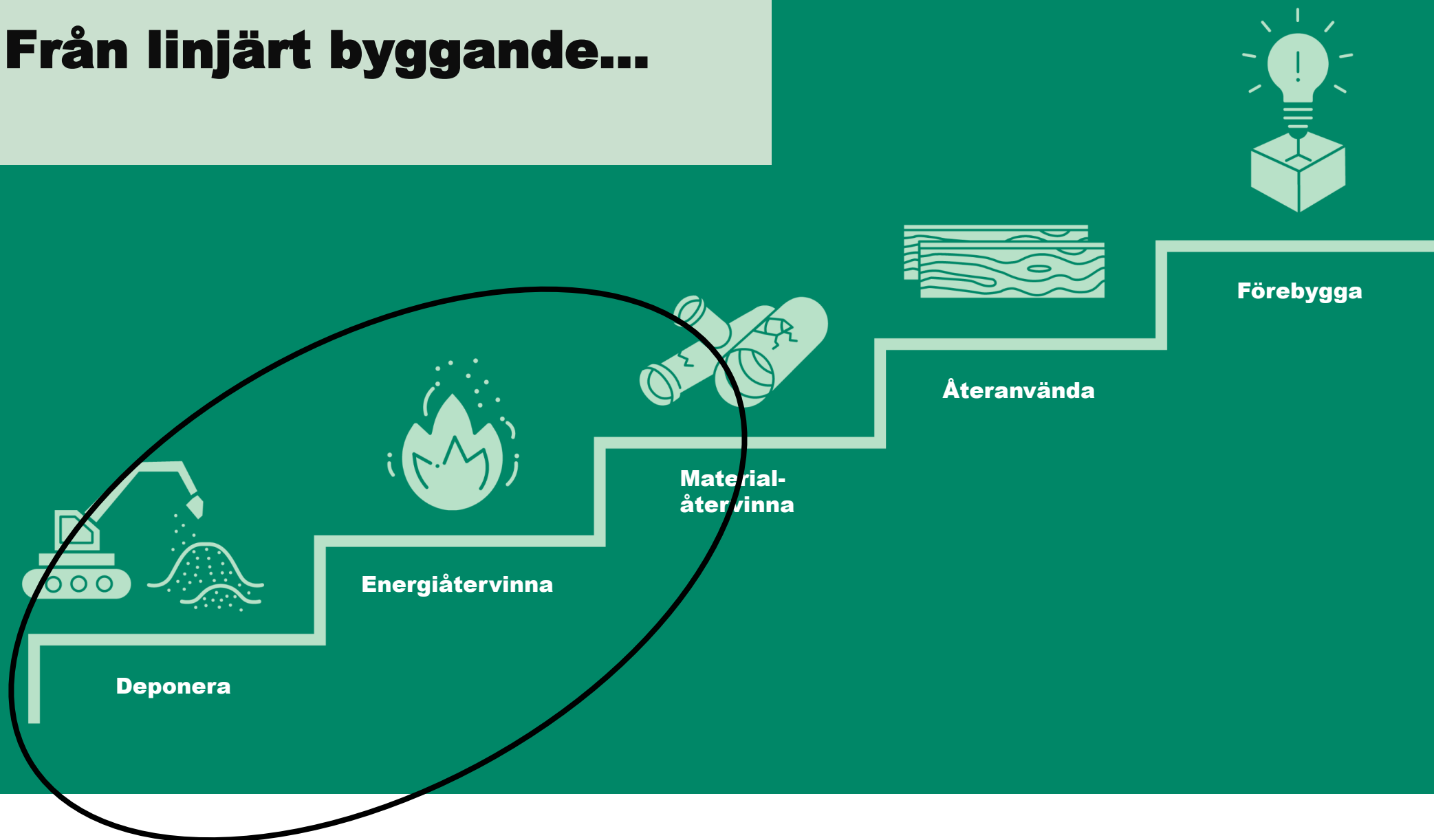


Dags att ställa om!

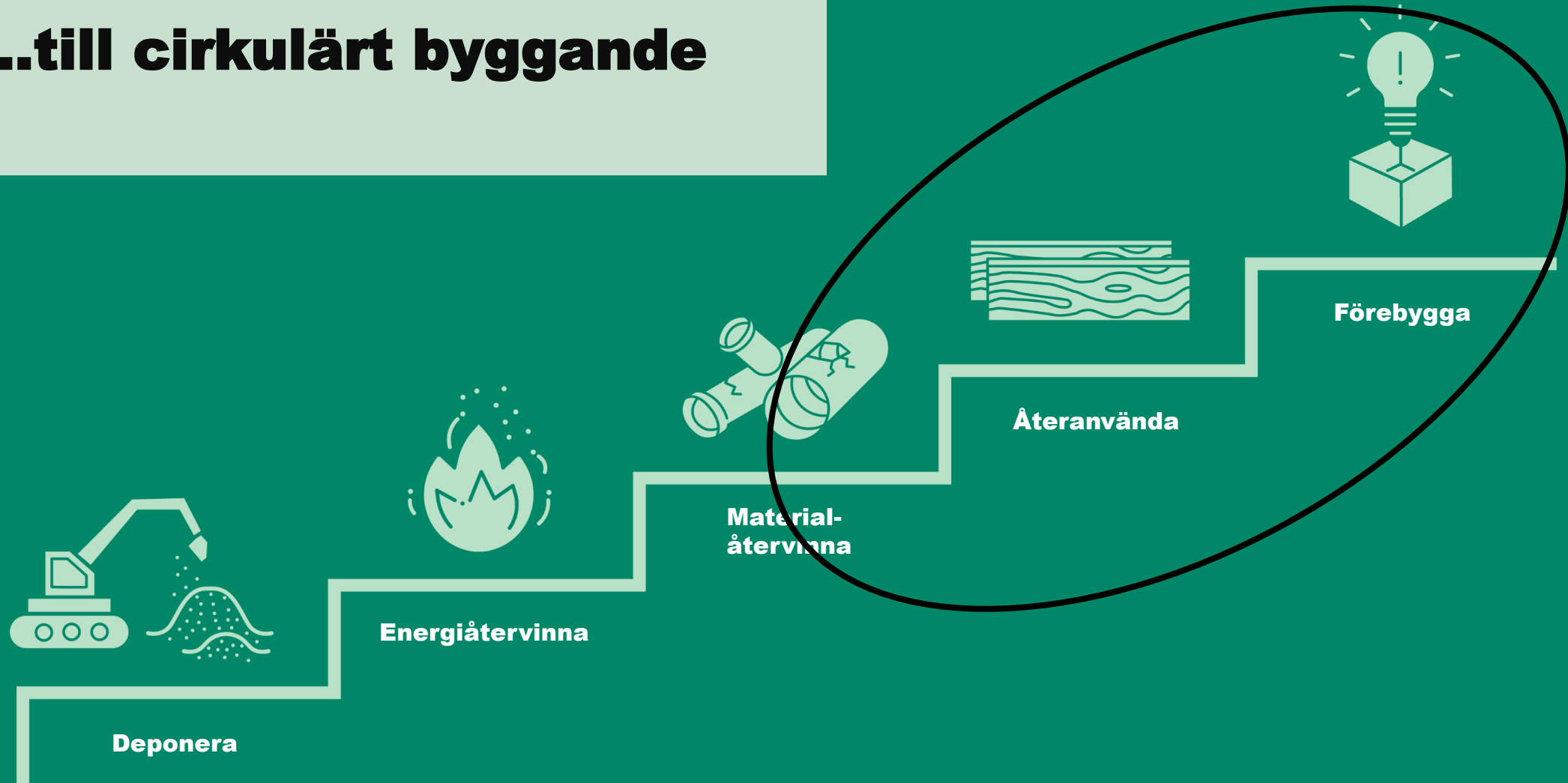


Bygga runt?

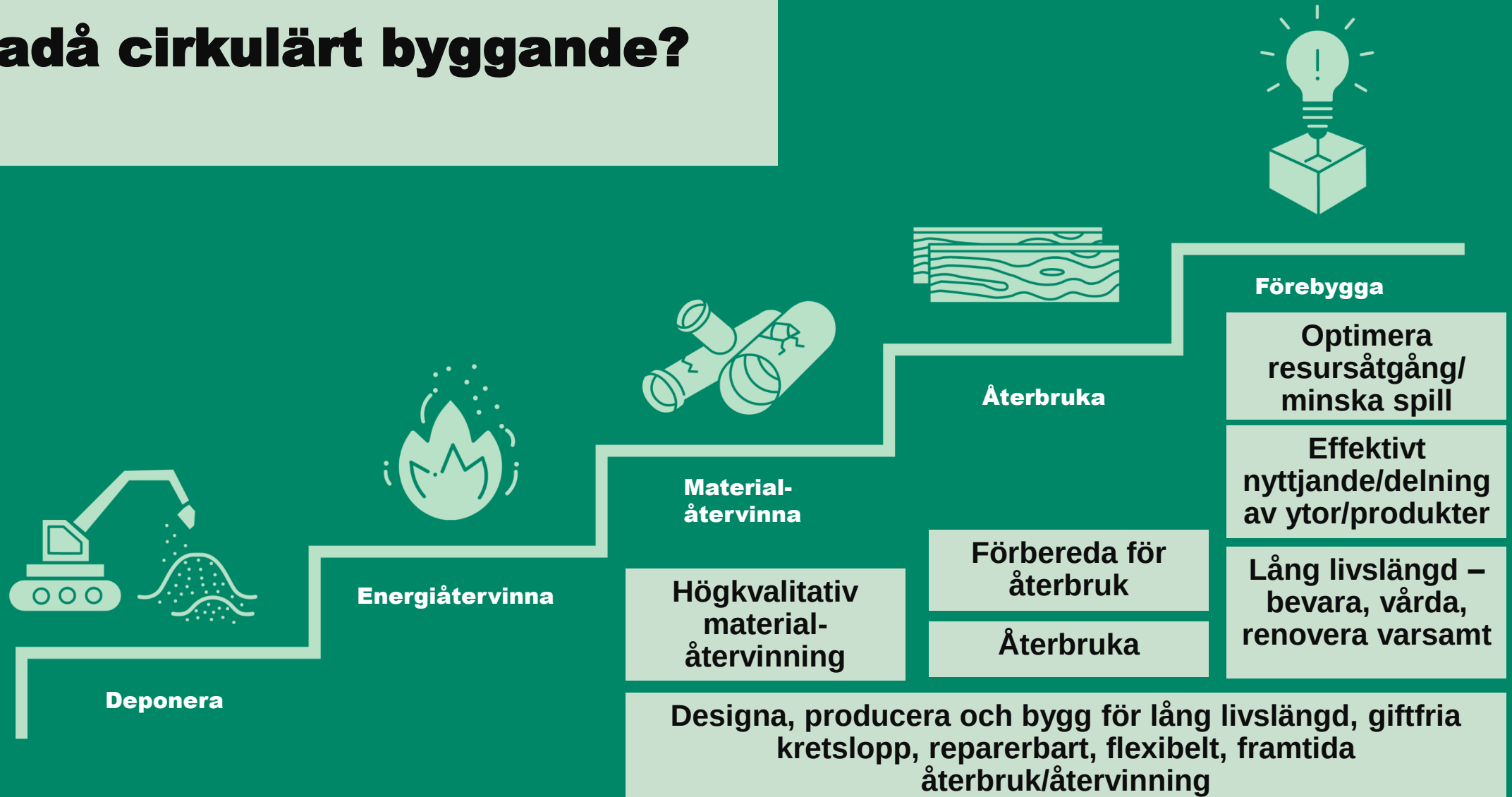
Från linjärt byggande...



...till cirkulärt byggande



Vadå cirkulärt byggande?





RESULTAT

En storstadsöverenskommelse
tar form

VADÅ Storstadsöverenskommelse för cirkulärt byggande 2030?



En **kraftsamling** mellan storstäderna, i nära samarbete med branschen. En **gemensam strategi** för att stimulera och skala upp cirkulärt byggande från **nisch till mainstream i praktiken**, där kostnaderna för omställningen kan hållas nere för både beställare och utförare.



Sex delstrategier



1. Samarbete mellan storstäderna
2. Gemensam viljeyttring
3. Gemensamma krav
4. Utvecklingsdialog – städer/bransch
5. Kostnadseffektiv volymefterfrågan
6. Verka för nya styrmedel och innovation

Samarbete mellan storstäderna



Storstäderna samarbetar genom att på ett strukturerat sätt byta erfarenheter, inspirera varandra och tillsammans överbrygga hinder.



Visa vart städerna vill och hur de stegvis ska ta sig dit till 2030. Mätbara mål och delmål definieras, med avstamp i befintliga målsättningar hos både storstäderna och branschen.

Gemensamma krav



Storstäderna samordnar sig och ställer gemensamma, kostnadseffektiva cirkulära krav vid upphandlingar. Krav som tas fram i nära samarbete med branschen och som successivt höjs och kompletteras fram till 2030.

Utvecklingsdialog städer/bransch



Möjliggöra för en gemensam
mognad och tillsammans göra
prioriteringar genom en
kontinuerlig,
gränsöverskridande
utvecklingsdialog.

Kostnadseffektiv volymefterfrågan



Ge långsiktiga ekonomiska incitament och ökad trygghet till branschen, samtidigt som trösklarna sänks för beställarna att ställa cirkulära krav.

Verka för nya styrmedel och innovation



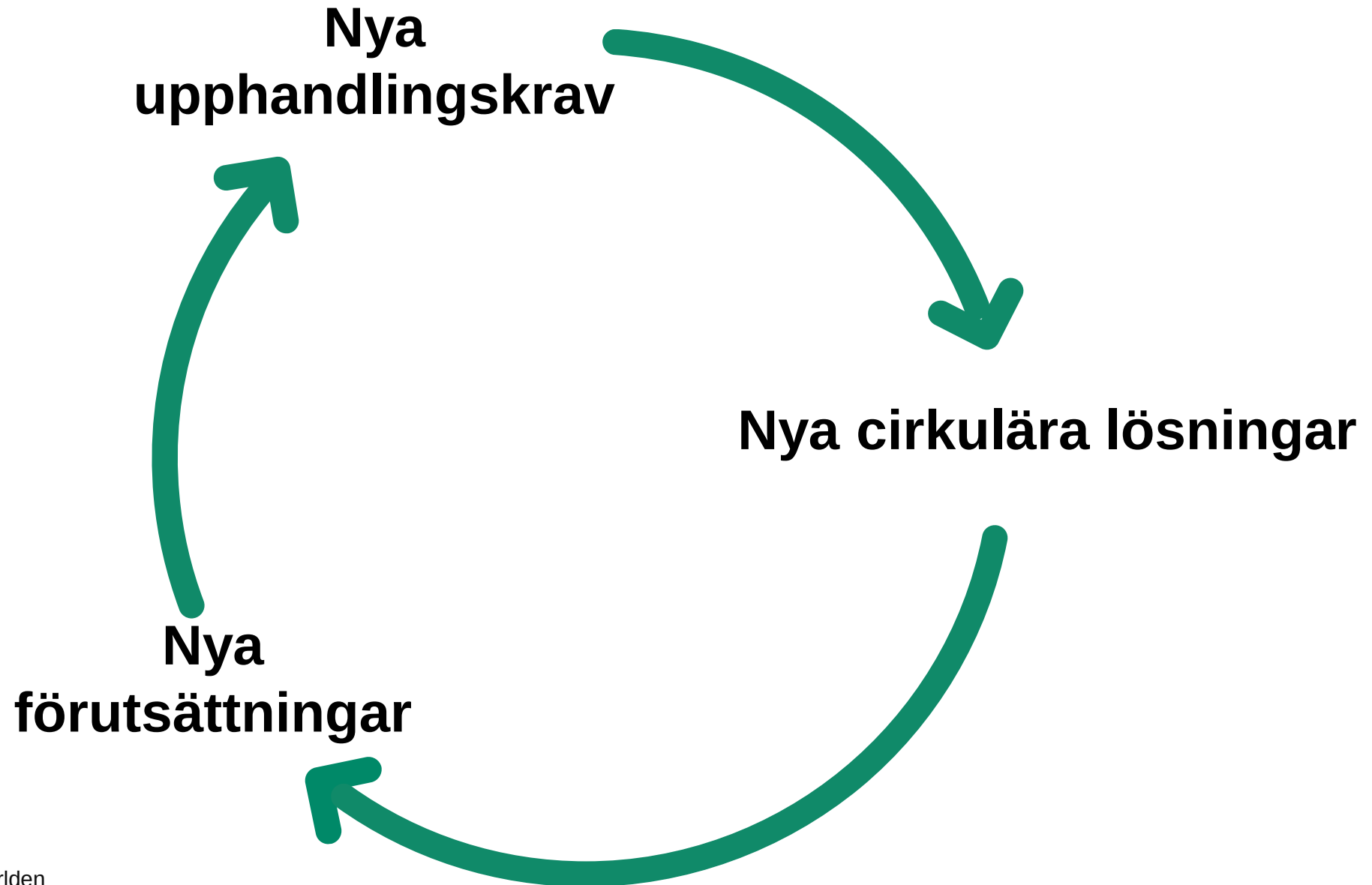
Storstäderna, tillsammans med branschen, verkar för bättre förutsättningar, innovation och nya styrmedel för cirkulärt byggande.

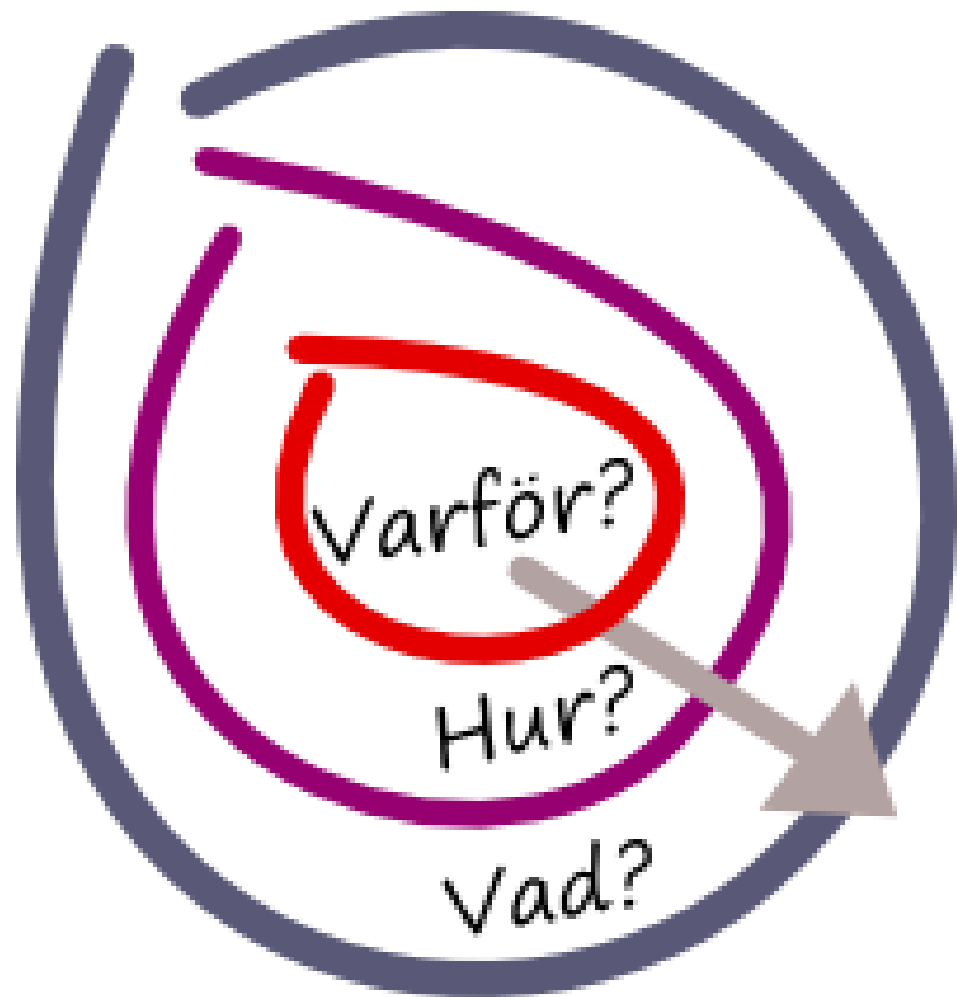


Varför en storstadsöverenskommelse?

Källa: Göteborgs Stad (2020).
Dags att bygga och riva cirkulärt!
www.goteborg.se/cirkularagoteborg

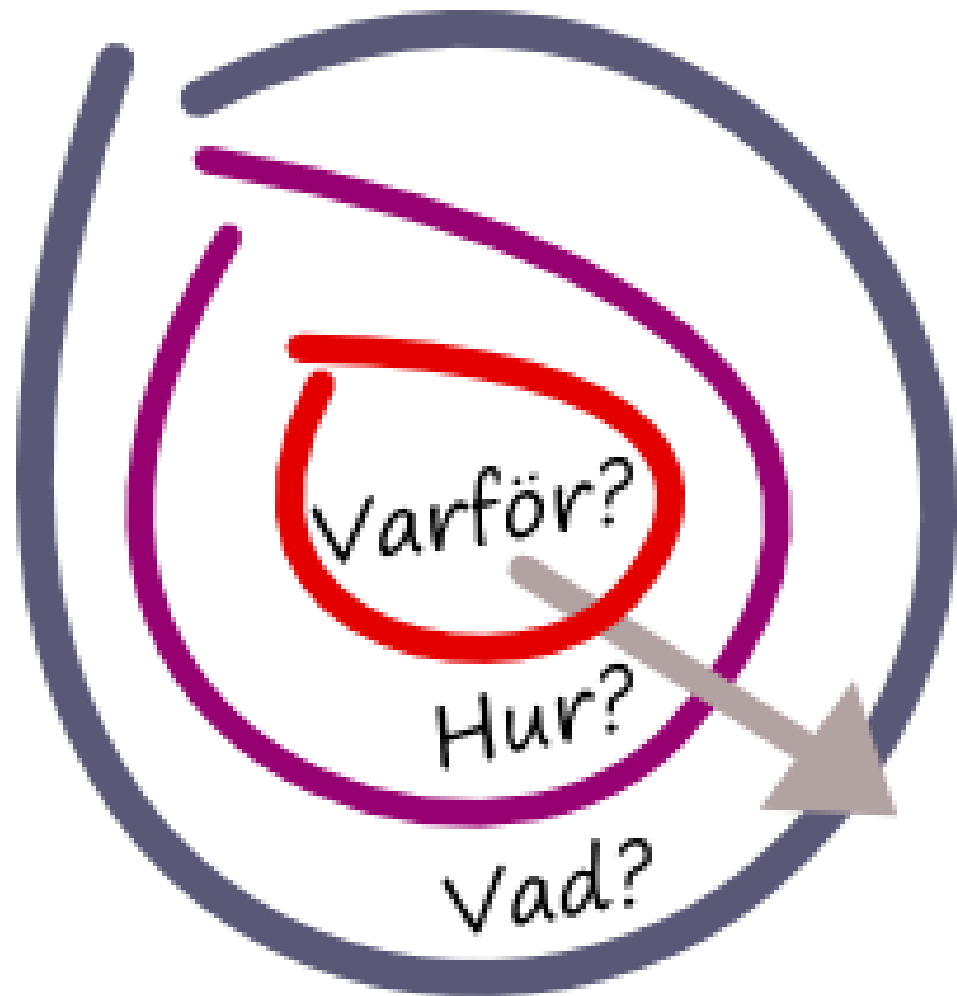
Offentlig upphandling som drivkraft





- Varför storstäderna?
- Varför 2030?
- Nollalternativet?

Varför storstäderna och 2030?



- Ska bygga mycket under den närmaste 10-årsperioden.
- Stora beställare.
- Ambitiösa mål och strategier till 2030. Vill vara föregångare.

Nollalternativet?



- Långsammare och dyrare omställning.
- Splittrad utveckling – flera olika metoder/verktyg utvecklas.
- Återupppfinna hjulet.
- Kostnadsdrivande krav.
- Större risk med att investera och ställa om till cirkulära affärsmodeller.
- Svårare för nya återbruksaktörer att satsa/etablera sig.
- Kostnader och risker fördelas ojämnt.



RESULTAT

Potential, incitament
och förutsättningar

Övergripande resultat

Kraftsamling

**Gemensam
strategi**

**Nisch till
mainstream i
praktiken**

”Bra med ett större ramverk som verkligen beskriver förflyttningen. Inte bara vart man vill, utan också hur man kommer dit.”

Övergripande resultat

– potential och incitament



1. Minskad miljöpåverkan och ökad måluppfyllelse
2. Positionering och uppskalningspotential
3. Andra hållbarhetsvinster
4. Ökad konkurrenskraft och sysselsättning

Övergripande resultat – förutsättningar

Kraftsamling

**Gemensam
strategi**

**Nisch till
mainstream i
praktiken**

- Behövs ett politiskt tryck + insikt om att offentlig upphandling kan driva omställning
- Direktörer, VD:ar och politiker nyckelaktörer
- Få med Trafikverket i överenskommelsen?

"Om det är något som kommunfullmäktige står bakom, och som kommer som ett beslut till alla förvaltningar och bolag så att det tillämpas, så kan det göra skillnad."

Övergripande resultat – förutsättningar



- Utmaning att ställa om från linjärt till cirkulärt byggande. Ex byta ut gamla rutiner och processer så att cirkulära flöden gynnas.
- Nå mål: Komma åt de stora, betydande materialflödena på ett kostnadseffektivt sätt.
- Avtal/deklaration mellan storstäderna (gärna på KF-nivå) behövs.



Samarbete mellan storstäderna



"Det är naturligtvis jättebra med samverkan. Allt som skapar marknaden så att säljarsidan blir villiga att ställa om är positivt. Att våga ta stegen tillsammans är bra, och enda sättet att komma fram. Branschen står redo och väntar på att kraven ska ställas. Att gå samman är en viktig, och tydlig markör."

Samarbete mellan storstäderna



- Komplex & för många "nytt" utvecklingsområde.
 - Fördel med enhetlig syn på cirkulärt byggande, prioritera åtgärder, slippa "uppfinna hjulet".
 - Många möjligheter – inte bara inom upphandling.
-
- Helhetsgrepp.
 - Involvera mindre kommuner.
 - Praktiskt, operativt, konkret, verklighetsförankrat, pragmatiskt, på riktigt inte bara på papper.

Gemensam viljeyttring



"Vill storstäderna samma sak, se till att detta blir tydligt, att det kommer med i upphandlingsunderlag etcetera, och kommunicera detta."



- Strävan åt gemensamt håll – säkerställer långsiktighet, förutsägbarhet, trygghet.
 - Det offentliga bör peka ut färdriktningen.
-
- Gemensamma, konkreta mål/delmål – underlätta förankring och undvika missförstånd mellan aktörer.
 - Gemensam färdplan.

Gemensamma krav



”Om städerna samordnar sig och riktar tydliga krav, då lönar det sig för branschen att ställa om. När alla vill ha det olika blir det dyrt.”

Gemensamma krav



- Avsaknad av samordning – olika aktörer, olika krav. Spretiga och oförutsägbara förväntningar.
- Ge incitament för att öka samordningen inom och mellan städerna.
- Med storstädernas gemensamma kraft – komma längre, snabbare omställning.
- Offentlig upphandling viktigt omställningsverktyg.

Gemensamma krav



- "Gemensamma miljökrav för entreprenader" –syftar till att åstadkomma miljönytta på ett kostnadseffektivt sätt. Möjligt verktyg i detta arbete?
- Beställare behöver ökad kunskap och kompetens i cirkulär upphandling.
- Utvärdering och uppföljning av ställda krav viktigt för att nå önskad effekt.

Utvecklingsdialog städer/bransch



"Vi måste förstå varandra, och hjälpas åt med den omställning som vi har framför oss, men också för att förstå komplexiteten, hindren och möjligheterna i detta."

"Skapa en dialog med branschen. Utan den dialogen kan kommunerna ha hur höga krav som helst, men utan att få ett enda svar."

Utvecklingsdialog städer/bransch



”Det är branschen som sitter på kunskapen, men om det offentliga inte utmanar så kommer ingen förändring att ske.”

Utvecklingsdialog städer/bransch



- Cirkulärt byggande är både på offentliga och privata aktörers agenda = Ökat incitament för samverkan/dialog inom området.
- Framgångsfaktorer: Att alla vet vad som gäller & tar det stegvis tillsammans för gemensam "mognad".
- Tillsammans komma fram till vilka åtgärder som går att göra redan idag, utan att driva på kostnaderna i varje enskilt projekt.
- Marknadsdialog viktigt verktyg – skapa tillit och förståelse.
- Partnerskap eller liknande mellan städerna och branschen/branschorganisationerna.
- Fokus på HUR, istället för OM.

Kostnadseffektiv volymefterfrågan



"Man kan inte leva på piloterna, vi måste få in detta i den vanliga verkstan och vara tydliga med vad vi vill."

"Det handlar om att säkerställa att de cirkulära lösningarna varken är dyrare eller omkullkastar andra aspekter som måste beaktas vid upphandlingar."

Kostnadseffektiv volymefterfrågan



”Frågan om vem som ska ta utvecklingskostnaden för branschen är alltid aktuellt, och kan vi säkerställa en trygghet för näringslivet att de vet att efterfrågan är stor under lång tid så kanske de ser en affär med att inte lägga kostnaden på beställaren.”

Kostnadseffektiv volymefterfrågan



- Kritisk massa av upphandlingar kan driva på utvecklingen.
 - Viljeyttring och ambition att successivt öka volymerna rejält = Ytterligare incitament att för branschen att föra dialog/ställa om.
 - Få upp volymerna för att få ner kostnaderna.
-
- Viktigt bli operativa och få upp volymerna snabbt.
 - Förutsägbarhet och långsiktigt är A och O.
 - Fler åtgärder/krav genomförbara utan att driva på kostnaderna i enskilda projekt.
 - Hänsyn behöver också tas till betydande material/volymer ur klimat- och miljösynpunkt.

Verka för nya styrmedel och innovation



- Ökad styrning genom att verka för nya politiska beslut och lagkrav.
 - Visa på behov av innovation och efterfråga konkreta styrmedel.
 - Finns potential för bred politisk förankring.
-
- Nya lagkrav aug 2020: syftar till att främja selektiv rivning, återbruk & återvinning. Missar målet.
 - Kommuner gör olika bedömningar om vad som är avfall.
 - Regleringar av avfall och byggmaterial – linjärt anpassade. Ibland hindrande + inte uttryckligen uppmuntra cirkulära principer.



SLUTSATSER & REKOMMENDATIONER

Slutsatser och rekommendationer

- Var och en av de 6 delstrategierna fyller en viktig funktion och tillsammans skapar en helhet med potential att nå önskad effekt.
- Delarna kan arbetas med separat, men att de tydligt går in i och kan stärka varandra.
- Nästa steg:
 - Gå vidare med hur både helheten och de olika delarna konkret ska tas vidare i praktiken.
 - Fortsätt utmana och utveckla de olika delarna samt vid behov komplettera med nya delstrategier.



Slutsatser och rekommendationer



- Resultaten indikerar tydligt att en storstadsöverenskommelsen kan bidra till att:
 - Påskynda och skala upp omställningen.
 - Göra omställningen mer kostnadseffektiv för olika parter.
 - Nå hållbarhetsmål och ökade ekonomiska incitament för omställning.
 - Göra offentlig upphandling till ett starkare omställningsverktyg.
 - Stödja storstäderna att prioritera och samordna utvecklingsinsatser.
 - Ge förutsättningar för en bred, storskalig lärande- och omställningsprocess där systemförändringen kan underlättas och ske i praktiken.
 - Gemensam mognad för att inte fastna i att "någon annan" ska göra *först*.
 - Vara en del av lösningen till knäckfrågorna kopplade till cirkulärt byggande.

Slutsatser och rekommendationer



- Prioritera cirkulär omställning av bygg- och anläggningsområdet.
- Storstäderna, i samarbete med branschen, bör ta på sig ledartröjan i omställningsarbetet.
- Förankra resultaten och rekommendationerna från förstudien med berörda politiker, VD:ar och direktörer.
- Politisk viljeyttring om att bygga cirkulärt till 2030 och att fortsätta arbetet med en storstadsöverenskommelse.

Slutsatser och rekommendationer



- Det finns ett "sug" efter konkreta, pragmatiska samarbeten som bidrar till action och måluppfyllelse.
- Ta ett helhetsgrepp, avgränsa inte till offentlig upphandling. Möjliggör även för att inkludera annat.
- Fortsätt involvera regioner och mindre kommuner.
- Utveckla gemensam färdplan eller motsvarande. Partnerskap eller liknande med branschen.
- För att **börja snurra** omställningshjulet: Utvecklingsdialogen bör i första hand handla om åtgärder som inte kostar mer i varje enskilt projekt.
- För att **fortsätta snurra**, öka takten och säkerställa måluppfyllelse: Låt utvecklingsdialogen även omfatta kostnadseffektiv omställning för betydande material och volymer.



RESULTAT & REKOMMENDATIONER

**Steg 2: Aktiviteter, verktyg,
resurser, kompetens, &
aktörer**

Resultat & rekommendationer steg 2

Aktiviteter

- Avtal/överenskommelse på plats.
- Definiera/konkretisera mål/delmål för arbetet.
- Utveckling av samarbetsformer.
- Marknadsutvecklingsdialog.
- Utbildningsinsats och hantering av knäckfrågor.
- Genomförande av verkliga/fiktiva pilotcase.
- Planering och finansiering av steg 3.

Stödverktyg/metoder

- Anpassning av befintlig digital plattform (såsom ccbuild) med beställarforum
- Materialflödesanalys (MFA) för bygg-och anläggningsområdet. Även hänsyn till befintliga beståndet – Building stock analysis. Alternativt: Omvärldsanalys av genomförda MFA/andra projekt.
- "Gemensamma miljökrav för entreprenader" alternativt gemensamt ramavtal som verktyg för att ställa gemensamma krav.

Resultat & rekommendationer steg 2

Resurser

- Projektledning/koordinering.
- Kommunikation/dokumentation.
- Resurser behövs också för att kunna genomföra flera av aktiviteterna och använda/anpassa verktygen i föregående bild.

Kompetenser/aktörer

- Många kompetenser sågs som viktiga att ha med i steg 2:
 - Återbruk/cirkulärt byggande,
 - Bygg- och anläggning (praktisk kompetens)
 - Juridisk kompetens (avtal/överenskommelse)
 - Upphandlings- och beställarkompetens
 - Affärsutveckling
- Kompetenser/aktörer i projektgruppen:
 1. Kommunrepresentanter/fastighetsägare och projektörer/entreprenörer/materialleverantörer.
 2. Forskningsinstitut/hållbarhetskonsulter, branschorganisationer, myndigheter och återbruksaktörer.

Bubblare 1: Arbetspaket (AP) utifrån delstrategierna i steg 2

Projektledning/ Koordinering

Projektledning steg 2.
Kommunikation &
dokumentation
Synka med och lär av
andra projekt.

Fortsatt involvering av
regioner och andra
kommuner.

Planering/finansiering
steg 3



Anpassa digital plattform
& samarbetsformer
Avtal/överenskommelse
Utbildningsinsatser
Gemensam färdplan



Politisk viljeyttring
Definiera/konkretisera
mål/delmål för arbetet



Kostnadseffektiva
upphandlingskrav.
Gemensamma miljökrav
för entreprenader alt
ramavtal.



Marknadsutvecklings-
dialog
Verkliga/fiktiva pilotcase
Ansvarsfördelning
Partnerskap el liknande



MFA/BSA alt
omvärldsanalys
Lågt hängande frukter
Hantera knäckfrågor



Föreslå
kostnadseffektiva
styrmedel
Visa på behov/innovation

Bubblare 2: Överväg ett nordiskt eller europeiskt samarbete i steg 2

- Gemensamt lärande - erfarenhetsutbyte
- Samordningsvinster
- Uppskalningspotential



Bron vi måste över NU

Mellan förstudien och steg 2: Utvecklingsprojekt



1. Fortsatt samarbete mellan storstäderna för att ta arbetet vidare, inkl projektgrupp och finansiering till steg 2.
2. Kommunikation/förankring av resultaten och rekommendationerna från förstudien med lokala politiker, VD:ar och direktörer.
3. Överväg om Trafikverket ska ingå i överenskommelsen och undersök om arbetet kan/bör vara del av Viable Cities – klimatneutrala städer.
4. Politiskt beslut i Göteborg, Malmö och Stockholm om att gå vidare med arbetet för en Storstadsöverenskommelse för cirkulärt byggande 2030, i enlighet med föreslagen utvecklingsprocess.



TACK!